

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 356 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)

Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovkova Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенство методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабинович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	
Baxtli pedagoglar sirlari yoki kasbdagi subyektiv farovonlik	201
Adilova Zulfiya Djavdatovna	
Ayollarning siyosiy faolligini oshirishda gender kvotalarining o'rni	204
Abdukaxorova O'g'iloy Isroiljon qizi	
The Content of Developing Students' Communicative Culture Through a Bilingual Approach	207
Abdukhaliyeva Feruzakhon Ulugbek kizi	
Maktabgacha yoshdagi nutqida kamchiligi bo'lgan bolalar so'zlashuv nutqini shakllantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati.....	210
Abdullayeva Ugiloy Djurayevna	
Chet tili intellektual va kasbiy rivojlanish kaliti	214
Aripova Sayida Abdulaxatovna	
Raqamli etiket: zamonaviy ta'limda yangi madaniyat talabi	217
Rasuljon Atamuratov	
Raqamli xiyonat: zamonaviy munosabatlar va sodiqlik inqirozi.....	221
Azizova Shodiya Utkur qizi	
Badiiy tarjimada leksik birliklarning lingvomadaniy aspektlari	224
Mardiyeva Maxbuba Shavkatovna	
O'quvchilarda funksional savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan dasturiy platformani pedagogik loyihalash.....	228
Obloqulov Sulaymon Maxmayusuf o'g'li	
Kurashchilar orasida jarohatlarning oldini olish: reabilitatsiya va profilaktik uslublar	232
Ochilova Sarvinoz Salim qizi	
Xalq og'zaki ijodi vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishga tayyorlashning pedagogik-psixologik jihatlari	236
Oxunova Nozimaxon Mirzag'ulom qizi	
Loyiha asosidagi o'qitish orqali yoshlarda liderlik qobiliyatini rivojlantirish usullari.....	239
Risvayeva Charos Zaydilla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yinlar vositasida o'rgatishga qaratilgan mashq va topshiriqlarning samaradorligi.....	242
Toshniyozova Dildora, Meliyeva Nargizaxon	
Bo'lajak o'qituvchilarni tarixiy va ma'naviy ideallarga aksiologik munosabatini rivojlantirish modeli	245
Tursunova Dilnoza Adhamjon qizi	
Shaxs rivojlanishida pedagogika va psixologiyaning o'rni	248
Umirova Gulzona Jamoliddin qizi	
Toshkent shahri havosi ifloslanishining sabablari va oldini olish choralari	251
Ungalov Akmal Navruzovich	
Sun'iy intellekt asosida tuzilgan interaktiv platformalar va ulardan foydalanuvchi tajribasi	254
Xabirova Zulfiya Anvarbekovna	
Talabalar ijtimoiy faollik indeksini rivojlantirishda tyutorlik faoliyatining o'rni va ahamiyati	257
Xamrakulov Jasurbek Muxammadjon o'g'li	
Hozirgi davr pedagogikasida sharqona ta'limning ahamiyati.....	260
Yuldasheva Mastura Islamovna	
Пословицы и поговорки как отражение картины мира	263
Алламбергенова Шахноза Садатдиновна	
Raqamlashtirish sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantirishda mustaqil ta'limning o'rni	268
Abdumannopov Muhammadsahib Muhammadyusuf o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy-kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlar.....	272
Khadicha Mukhamadiyeva Karomatovna	

Zamonaviy didaktik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning analitik va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish.....	277
Mo'minova Gulhayo Turg'unboy qizi	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tyutorlik faoliyatiga tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	280
O'rinova Nilufar Muhammadovna	
Aholi o'rtasida yoshlarning pedagogik intervensiyalar orqali ilmiy faolligini oshirish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish metodikasi.....	286
Raximov Xasanboy Kamoliddin o'g'li	
Buyuk ipak yo'li – yangi geosiyosiy va iqtisodiy aloqalarning tarixiy asosi sifatida	290
Tugalova Madina Erkin qizi	
Ilk maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiya.....	293
Umarova Muyassarxon A'zamjonovna	
Rus tilida o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari	297
Xanova Dilrabo	
Didactic Possibilities of Teaching English in Primary Schools Based on 3D Interactive Technologies	303
Kholiqova Lutfiya Umurzoqovna	
Raqamli dasturiy vositalari asosida organik kimyo fanini o'qitish jarayonlarini loyihalashtirish modeli	306
Ametova Guljamila Elbrusovna	
Talabalarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy asoslarini takomillashtirish	310
Baydjanov Bekzod Xaitboyevich	
Aksiologik yondashuv asosida o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishning til o'rganish jarayonidagi ahamiyati.....	314
Choriyeva Feruza Amrullayevna	
Ibrayim Yusupovning "Saksoyul" she'rini o'qitish metodikasi	317
Darmenov Allayar Abdilxaq uli	
Innovatsion ta'lim sharoitida talabalarning madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi....	320
Ergasheva Anbar Shaymardan qizi	
Oiladagi zo'ravonlik: sabablari, oqibatlar va psixologik yondashuvlar	324
Jo'rayeva Kaniza Akbarali qizi	
Darsda talabalar nutqiy qobiliyatini shakllantirish masalalari.....	329
Kamoliddinova Maftuna Xusniddin qizi	
Nodavlat ta'lim tashkilotlari o'quvchilarida kreativlikni shakllantirishni boshqarish	334
Nasriddinov Xasan Baxtiyor o'g'li	
Nutq nuqsoniga ega bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik aspektlar va pedagogik yondashuvlar ...	339
Normatova Maftuna Kengash qizi, Kamolova Gulshoda Jobir qizi	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash diagnostikasining psixologik va pedagogik manbalardagi talqini	346
Saotmuratova Zebo Yuldash qizi	
OTM talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning tashkiliy va pedagogik shart-sharoitlari.....	350
Tokumbetova Mexribonu Shavkat qizi	

IBRAYIM YUSUPOVNING “SAKSOVUL” SHE’RINI O’QITISH METODIKASI

Darmenov Allayar Abdilxaq uli
Ajiniyoz nomidagi NDPI tayanch doktranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Qahramoni, O'zbekiston va Qoraqalpog'iston xalq shoiri Ibrayim Yusupovning maktab darsliklarida berilgan she'riy asarlarini o'qitish usullari yoritiladi. Qoraqalpog'iston Respublikasidagi 7-sinflar uchun nashr etilgan "Adabiyot" darsligida shoirning bir nechta she'rlari berilgan. Ularni shunchaki yodlatish emas, balki undagi so'zlarning mohiyatini anglash ham muhimdir. Ibrayim Yusupovning hayoti va ijodi qoraqalpoq sinflari uchun chiqariladigan 1-sinf dan 11-sinf gacha bo'lgan o'qish, adabiy o'qish va adabiyot darsliklarining aksarida o'rgatiladi. 7-sinf da berilgan she'rlar, xususan, "Saksovul" she'ri qoraqalpoq xalqining tarixiy o'tmishi va yashash tarzi haqida hikoya qiladi. O'qituvchi mazkur she'rni turli xil metod va texnologiyalar yordamida o'rgatish orqali o'quvchilarda o'z tarixiga bo'lgan muhabbatni uyg'otadi, ona Vataniga, ona tuprog'iga bo'lgan iftixorni kuchaytiradi. Maqolada ko'rsatilgan metod va texnologiyalar dars jarayonida o'qituvchiga metodik yordam sifatida xizmat qilishi mumkin. Bugungi tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan davrda maktablarda adabiyot, ayniqsa, she'riy asarlarni o'qitish pedagog uchun katta mas'uliyat hisoblanadi. Maqolada she'rni o'qitishda leksiya, suhbat, klaster, savol-javob, fanlararo integratsiya kabi ta'limiy metodlardan foydalanish yo'llari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Ibrayim Yusupov, she'riyat, darslik, o'qitish metodlari, adabiyot darsi, 7-sinf, Qoraqalpog'iston, "Saksovul" she'ri, metodik yordam, integratsiyalashgan ta'lim.

Abstract: This article discusses the methods of teaching the poetic works of the Hero of Uzbekistan, People's Poet of Uzbekistan and Karakalpakstan, Ibrayim Yusupov, presented in school textbooks. In the "Literature" textbook for 7th grade students of the Republic of Karakalpakstan, several of the poet's poems are given. It is necessary not only to memorize them, but also to understand the essence of the words. The life and work of Ibrayim Yusupov are studied in most of the reading, literary reading, and literature textbooks for Karakalpak classes from grades 1 to 11. The poems presented in the 7th grade, especially the poem "Saksovul," speak about the historical past and lifestyle of the Karakalpak people. By teaching this poem through various methods and technologies, the teacher fosters a love for history in students, increasing their pride in their Motherland and native land. The various methods and technologies presented in the article can provide methodological support to teachers during lessons. In today's rapidly developing era, teaching literature, especially poetry, in schools is a great responsibility for educators. The article outlines ways to use various educational methods in poetry teaching, such as lectures, discussions, clusters, question-and-answer, and interdisciplinary integration.

Key words: Ibrayim Yusupov, poetry, textbook, teaching methods, literature lesson, 7th grade, Karakalpakstan, "Saksovul" poem, methodological support, integrated education.

Аннотация: В данной статье рассматриваются методы преподавания поэтических произведений Героя Узбекистана, народного поэта Узбекистана и Каракалпакстана Ибраима Юсупова, представленных в школьных учебниках. В учебнике "Литература", изданном для учащихся 7-х классов Республики Каракалпакстан, представлены несколько стихотворений поэта. Необходимо не просто заставлять их запоминать, но и понимать суть слов. Жизнь и творчество Ибраима Юсупова преподаются в большинстве учебников по чтению, литературному чтению и литературе для каракалпакских классов с 1-го по 11-й класс. Стихотворения, представленные в 7 классе, особенно стихотворение "Саксаул", рассказывают об историческом прошлом и образе жизни каракалпакского народа. Преподавая это стихотворение с использованием различных методов и технологий, учитель пробуждает у учащихся любовь к своей истории, усиливает чувство радости за Родину и родную землю. Представленные в статье методы и технологии могут оказать методическую помощь учителю в ходе урока. В сегодняшнюю стремительно развивающуюся эпоху преподавание литературы, произведений, особенно поэзии, в школах – это большая ответственность для педагогов. В статье показаны способы использования ряда образовательных методов, таких как лекция, беседа, кластер, вопрос-ответ и метод междисциплинарной интеграции.

Ключевые слова: Ибраим Юсупов, поэзия, учебник, методы преподавания, урок литературы, 7-й класс, Каракалпакстан, стихотворение "Саксаул", методическая помощь, интегрированное обучение.

KIRISH

Xalq shoiri I. Yusupov she'riyati o'zining xalq tiliga yaqinligi, har qanday o'quvchiga tushunarli bo'lishi bilan ajralib turadi. Uning ijodi mamlakatimizda ta'lim sohasining barcha bosqichlarini qamrab olgan. Umumta'lim maktablarining 7-sinflari uchun chiqarilgan Adabiyot darsligida ^[1] I. Yusupovning "Mening uyim", "Orolga", "Qora tol", "Ona", "Saksovul" she'rlari keltirilgan. Shoir "Saksovul" she'rida qoraqalpoq xalqining tarixiy o'tmishini va bugungi yashash tarzini birgina saksovul o'simligi misolida mohirona bayon etadi. She'r jami 6 banddan iborat. Uning asosiy mazmunini o'quvchilarga ochib berishda suhbat, savol-javob, fanlararo integratsiya, klaster kabi metod va texnologiyalardan foydalanish mumkin.

Eng avvalo, badiiy asar (she'r) to'liq o'qituvchi tomonidan o'qib berilishi kerak. So'ng, dastlabki tushunchalar asosida o'quvchilardan fikr tinglanadi. "Maktabda adabiyotni o'qitish jarayonidagi eng asosiy pedagogik faoliyat – badiiy asarni tahlil qilish. Badiiy asarni tushunadigan, ta'sirlanadigan, uni to'g'ri tahlil qila oladigan o'quvchini tayyorlay olgan o'qituvchigina maqsadiga erishgan bo'ladi. Chunki dasturda o'rganish ko'zda tutilgan adabiy materiallarni shunchaki o'qib ketaverish bilan adabiyot darsi yuzaga kelmaydi." ^[2:222] Shu sababli, bu she'rda shoir tomonidan aytilmoqchi bo'lgan fikrni o'quvchilar bilan birgalikda tahlil qilib o'tish maqsadga muvofiqdir.

She'r avvalida saksovul o'simligini tanishtirishdan boshlanadi:

*Únsiz qolların kókke sozıp ásten,
Kim bular el shetinde erberhesken?
Heshkim emes, bul mázi seksewiller,
Shet-shebirsiz dalanı qaplap ósken.* ^[1:19]

Shoirning she'r boshida qo'ygan savolini o'qituvchi o'quvchilarga yana qayta yo'naltirishi mumkin. Ya'ni: "Únsiz qollarini kókka cho'zib sekin, kim bular el chetida tipirchilab turgan?" deb so'ralganda, o'quvchilar she'rning keyingi ikki qatorini aytib javob berishlari mumkin. Bu bir tomondan she'rning o'quvchilar tomonidan tez yod olinishi uchun ham qulay imkoniyatdir.

*Boyında qızgını bar tas kómirdey,
Shań basıp, quwań tartqan jas kórinbey,
Óz dalasın jawlardan qorǵap turǵan,
Áyyemgi massagettiń láshkerindey.*

Shu o'rinda fanlararo integratsiya usulidan foydalanib, o'quvchilarga geografiya darsidagi tog'-tosh jinslari mavzusidan toshko'mir haqida, tarix darsidan esa qadimgi turkiy qavmlar mavzusi doirasida massagetlar, To'maris va uning jasoratlari haqida ma'lumot berib o'tish o'rinli bo'ladi. Shu orqali o'quvchi ko'z oldida saksovul manzarasi jonlana boshlaydi.

*Ayqasar otlı áptap, jábir menen,
Jıǵılsa isi bolmas qábir menen.
Jawmay ótken bultlarǵa óshegisip,
Túyedey tóze biler sabır menen.*

Bu bandda ham azaldan cho'l o'simligi hisoblangan saksovulning jazirama issiq bilan olishib, yiqilgan holatda ham "ko'minglar", deb hech kimni ovora qilmasligi, sahro kemasi nomini olgan tuya bilan yonma-yon tasvirlanishi savol-javob orqali tahlil qilinadi. Masalan, "Tuya haqida kim nima biladi?" deb so'rash mumkin. Bunda bir necha javoblar olinadi:

- Tuyalar 10–12 kungacha suvsizlikka chidaydi;
- Tuyalar – sahro kemasi;
- Ularni ilgari savdo-sotiqda ishlatishgan, ustiga yuklar ortilgan;
- Ular, hozirgi til bilan aytganda, oldingi davrning eng yaxshi transport vositasi bo'lgan...

Shunday qisqa savol-javobdan so'ng tuyalarning cho'l farzandi ekanligi isbotlanib, saksovulning ham sahroga bog'langan o'simlik ekanligi teng ko'rsatiladi:

*Boranlar kelib onı julqılag'an,
Qorqpas ol, biroq heshbir g'ulǵuladan.
Artezian izlagan barlovchiday,
Uzun tomiri sho'l to'sin burg'ilagan.*

Sinfda texnik imkoniyatdan kelib chiqqan holda proyektor yoki monitor orqali artezion suvlarining oqib turgani, uning chiqishi uchun yerni burg'ilab qaziyotgan gidrolog-razvedkachilarning foto yoki video lavhalarini berilsa, bu o'quvchi xotirasida uzoq saqlanib qoladi. Texnik imkoniyat bo'lmagan taqdirda ham o'qituvchi doskada plakatlar yordamida buni amalga oshirishi mumkin. Masalan, burg'i asbobi va uning bajaradigan vazifasini rasmda ko'rsatish mumkin.

*Qaqshab, qiyinchilikka to's qaraydi,
Bilmaydi qulay dashtda seskanishni.
Og'irligi go'yo fil suyagiday,
Suyagi bilan cho'l farzandi – saksovul.*

Bu bandda ham filning qiyofasi o'quvchilar ko'z o'ngida gavdalandirilib, uning suyagining o'zi qancha og'irlikka ega bo'lishi va saksovlarning ham og'irligi shunday bo'lishi aytiladi. She'rning ta'sirchanligini o'quvchi chuqurroq anglashi uchun oxirgi qatorni o'qishda chuqur urg'u bilan o'qish tavsiya etiladi. Chunki bunda shoir "cho'l farzandi" metaforik so'z birikmasini nima maqsadda qo'llaganini, nima uchun uni bunchalik "sevaman" deb kuylaganini o'quvchiga yetkazish zarur. Sababi, "shoir tuyg'usiga ta'sir etuvchi narsani o'rganish, bilish, lirika bo'yicha bizning nazariy bilimimizni to'ldiribgina qolmay, she'rni yanada chuqurroq tushunishga imkoniyat yaratadi." [3:54]

*Tug'umi yer tanlamay o'sib ketar,
Jasoratda ko'k qarag'ayga teng bo'lar.
Yonsa-da tekin yonmay, insoniyatga –
Tanidagi bor haroratini berar.*

She'rdagi bu satrlar haqiqiy qoraqalpoq xalqining qiyofasini ochib bergan. Sababi, qoraqalpoqlar qadim zamonlardan beri ko'p marta ko'chib kelib, saksovludek "urug'i yer tanlamay unib ketgan." Ota-bobolarimizdan bizga meros bo'lib qolgan mardlik, vatanparvarlik g'oyalari ham shoir she'rining keyingi satrlarida g'oyat go'zal ifodalanadi. Bir qarashda bu yerda oddiy o'simlikning yonib, cho'g'ga aylanishi nazarda tutilayotgandek. Lekin uni chuqurroq tahlil qilsak, vatan, tug'ilgan zamin uchun jon fido qilishga tayyor turgan mard inson obrazi gavdalanadi. She'r orqali har bir farzand o'z yurtini himoya qilishi, uning erkinligi va farovonligi uchun jonini garovga qo'yishga tayyor turishi kerak degan yuksak gumanistik g'oyalarni anglash mumkin. O'qituvchi ana shu fikrlarni o'quvchilarga hikoya usulida yetkazadi.

She'rni shunday tahlil qilgandan so'ng, fikrlarni umumlashtirish maqsadida klaster usulidan foydalanish mumkin.

1-rasm: Klaster usuli

Klaster metodining afzalligi – o'quvchilarning olgan bilimlarini mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bunda dars davomida "Saksovl" qo'shig'i misolida saksovl o'simligi, uning biologik sifati, shu bilan birga, qoraqalpoq xalqining ham qadimgi o'tmishi, etnografiyasi haqida ma'lumotlarga ega bo'ldik. She'rdagi eng samarali deb topilgan fikrlarni shunday katakchalarga joylashtirib olamiz. So'ng ularni ovoz chiqarib o'qish orqali yana bir bor o'quvchilarning yodiga solamiz.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, umumta'lim maktablarining 7-sinfi uchun chiqarilgan Adabiyot darsligida berilgan "Saksovl" she'rini o'qitishda bir necha metod va texnologiyalardan foydalanish mumkin. Ularning qaysi biridan foydalanish esa faqat pedagogning mahoratiga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. R. Niyetova, I. Mambetov, G. Jaqsimova. Adabiyat. 7-klass sabaqligi. Toshkent – 2022.
2. Q. Yo'ldosh, M. Yo'ldosh. O'zbek adabiyotini o'qitish metodikasi. Toshkent, 2022.
3. Q. Orazymbetov. Ta'limiy shayxonalari to'plami. Eki tomlyk. II tom. Nekis: Bilibim.
4. B. Yo'ldoshev. Qoraqalpoq adabiyotining dolzarb masalalari. Nukus: Qoraqalpoq, 2019.
5. A. Allamuratov. She'rni tahlil qilish va ifodali o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan, 2020.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.